

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ СПРОЩЕНОГО ПОРЯДКУ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ, В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

Анастасія Ярославівна ШИНКАРЧУК,

*аспірантка кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету Харківського
національного педагогічного університету
ім. Г. С. Сковороди*

Досягнення завдань, що стоять перед Кримінальним кодексом України (далі – КК), як відомо, першою чергою зводяться до визначення тих суспільно небезпечних діянь, які є кримінальними правопорушеннями та тих покарань та (або) інших заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до осіб, що їх вчинили. Зважаючи на це, Особлива частина КК представлена вичерпним переліком різних за характером суспільної небезпечності та ступенем тяжкості кримінальних протиправних посягань. Однією з категорій таких посягань є кримінальні проступки, пов'язані з домашнім насильством. Приналежність окремих кримінальних проступків власне до кримінальних проступків, пов'язаних з домашнім насильством, зумовлено впровадженням у кримінальне законодавство України основних положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульської конвенції), підписаної нашою державою у 2011 р.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, можна визначити як суспільно небезпечні протиправні діяння у формі фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняється у стосунках інтимних партнерів (теперішнього і колишнього чоловіка і дружини або партнера) або між поколіннями (батьками та дітьми) незалежно від місця їх проживання, і призводить до настання кримінально-правових наслідків у вигляді покарання та інших заходів кримінально-правового характеру. До таких кримінальних правопорушень можуть належати правопорушення, передбачені ст. 115, 116, 121, 122, 123, 125, 126, 126-1, 129, 134, 142, 143, 149, 150, 150-1, 151-2, 152–156, 164, 165, 166, 167, 194, 195, 300–304 КК [2, с. 68, 69–70] та деякі ін. Серед зазначених кримінальних правопорушень кримінальні проступки, пов'язані з домашнім насильством, становлять суспільно небезпечні протиправні діяння, зокрема передбачені ст. 125, ч. 1 ст. 126, ч. 1 ст. 129, ч. 1 ст. 150, ч. 1, 2 ст. 154, 164, 165, 195, ч. 1 і 2 ст. 300, ч. 1 ст. 301, ч. 1 ст. 302 КК.

Згідно з чинним кримінальним процесуальним законодавством України провадження щодо кримінальних проступків у суді першої інстанції здійснюється у спрощеному порядку згідно із загальними правилами судового провадження, з урахуванням приписів ст. 381 і 382 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК). Зокрема, вирок суду за результатами спрощеного провадження у суді першої інстанції ухвалюється в порядку, визначеному КПК. У такому вирокі замість доказів на підтвердження встановлених судом обставин мають бути зазначені

встановлені органом досудового розслідування обставини, які не оспорується учасниками судового провадження (ч. 2 ст. 382 КПК).

Відповідно до приписів ч. ч. 1, 2 ст. 535 КПК судове рішення, що набрало законної сили, якщо інше не передбачено цим Кодексом, звертається до виконання не пізніше як через три дні з дня набрання ним законної сили або повернення матеріалів кримінального провадження до суду першої інстанції із суду апеляційної чи касаційної інстанції. Згідно з ч. 1 ст. 532 КПК вирок або ухвала суду першої інстанції, ухвала слідчого судді, якщо інше не передбачено цим Кодексом, набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, встановленого цим Кодексом, якщо таку скаргу не було подано. Тобто набрання вироком суду законної сили пов'язується з закінченням строку на апеляційне оскарження.

За загальним правилом, визначеним ч. 2 ст. 395 КПК, апеляційна скарга, якщо інше не передбачено цим Кодексом, може бути подана на вирок протягом тридцяти днів з дня його проголошення. При цьому судовий розгляд та апеляційне оскарження вироку щодо кримінальних проступків, у тому числі пов'язаних з домашнім насильством, має певні особливості. Так, відповідно до ч. 2 ст. 381 КПК суд розглядає обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження, якщо обвинувачений не оспорує встановлені під час дізнання обставини і згоден з розглядом обвинувального акту за його відсутності. Тобто за наявності вказаних підстав кримінальне провадження розглядається без виклику обвинуваченого у судовому засіданні. Про прийняття відповідного судового рішення обвинувачений повідомляється в порядку, визначеному ч. 4 ст. 382 КПК. Зокрема, копія вироку за результатами розгляду обвинувального акту щодо вчинення кримінального проступку не пізніше дня, наступного за днем його ухвалення, надсилається учасникам судового провадження.

Відповідно до ч. 5 ст. 382 КПК вирок за результатами розгляду обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку може бути оскаржений в апеляційному порядку з урахуванням особливостей, передбачених статтею 394 цього Кодексу. Згідно з ч. 1 ст. 394 КПК вирок суду першої інстанції, ухвалений за результатами спрощеного провадження в порядку, передбаченому статтями 381 та 382 цього Кодексу, не може бути оскаржений в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, недослідження доказів у судовому засіданні або з метою оспорити встановлені досудовим розслідуванням обставини. Інакше кажучи, в апеляційному порядку може бути оскаржена тільки міра покарання, призначена судом, з чим здебільшого і не погоджуються сторони кримінального провадження. Однак, відповідно до ч. 3 ст. 395 КПК, якщо вирок було ухвалено без виклику особи, яка його оскаржує, в порядку, передбаченому статтею 382 цього Кодексу, то строк апеляційного оскарження для такої особи обчислюється з дня отримання нею копії судового рішення. Зважаючи на це, постає питання добросовісності учасників кримінального провадження щодо отримання копії вироку, ухваленого в порядку спрощеного

провадження. Ризик можливості майбутнього засудження особи має наслідок ухилення цієї особи від отримання копії вироку суду. Дуже часто такий наслідок, з огляду на наявну судову практику, спостерігається у провадженнях як раз, пов'язаних з домашнім насильством. При цьому кримінальні процесуальні норми не містять правил примусового вручення судового рішення.

З огляду на викладене, доки обвинувачений не отримає копію вироку, постановленого за правилами спрощеного провадження, при розгляді кримінального провадження щодо кримінального проступку, пов'язаного із домашнім насильством, не починається відлік строку на апеляційне оскарження і, відповідно, такий вирок не набирає законної сили. Як наслідок, неможливе звернення такого вироку до виконання, а відтак досягнення тих завдань і цілей, що стоять перед кримінальним і кримінально-виконавчим законодавством. Тут доречно звернути увагу на те, що державно-владне веління, що є результатом рішення юридичної справи за фактом домашнього насильства може полягати, по-перше, в юридичній констатації кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, а, по-друге, не лише у призначенні покарання, передбаченого у санкції відповідної статті кримінального закону, та (або) застосуванні інших заходів кримінально-правового характеру, але і в здійсненні необхідної діяльності спеціальних державних органів, пов'язаної з виконанням такого рішення – обвинувального вироку, яким власне і призначене конкретне покарання та, можливо, інші заходи кримінально-правового характеру [1, с. 374].

У зв'язку з цим, у випадках ухилення особи, щодо якої ухвалений обвинувальний вирок суду, від отримання нею копії такого вироку суду цікавим з позиції можливості його запозичення є досвід законодавчого врегулювання подібних ситуацій у кримінальному процесуальному законодавстві Республіки Молдова. Так, відповідно до ст. 404 Кримінального процесуального кодексу Республіки Молдова учасник процесу, який був відсутній як при розгляді справи, так і при проголошенні вироку і не був сповіщений через різні причини про винесення вироку, має право подати апеляційну скаргу і з пропуском строку, але не пізніше ніж в 15 денний строк після початку виконання покарання або стягнення матеріальної шкоди. Пропуск строку на подачу апеляційної скарги не зупиняє виконання вироку, тобто фактично він набуває законної сили. При цьому вже остаточно вирок набуває законної сили після спливу 15 днів після початку його виконання [3].

Підбиваючи підсумок зазначимо, що у суді першої інстанції провадження щодо будь-яких кримінальних проступків, у тому числі й пов'язаних з домашнім насильством, здійснюється у спрощеному порядку. Виконання вироку суду за результатами спрощеного порядку, будучи можливим після набрання вироком суду законної сили, не завжди може бути реально здійснено, оскільки набрання чинності таким вироком пов'язується з обов'язковим його врученням підсудному. Водночас ризик можливості майбутнього реального зазнавання особою обмежень особистого, майнового або іншого характеру має наслідок ухилення цієї особи від отримання копії вироку суду. Своєю чергою норми КПК не

містять правил примусового вручення судового рішення. Зважаючи на це, цікавим в подібних можливих ситуаціях є досвід їх вирішення у законодавстві Республіки Молдова.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С. С. Собрание сочинений. В 10 т. Том 8: Учебники и учебные пособия. Москва: Статут, 2010. 480 с.
2. Судовий розгляд справ, пов'язаних з вчиненням насильства в сім'ї в Україні: проблеми відповідності міжнародним стандартам та шляхи вдосконалення: наук.-практ. посіб. / Євсюкова М. В., Христова Г. О., Шаповалова О. А. та ін. / За заг. ред. О. А. Шаповалової, С. О. Павлиш. Київ : ТОВ «Компанія «Ваїте», 2011. 196 с.
3. Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Молдова : Закон Республіки Молдова с изменен. от 02.06.2016 // Legislationline.org (дата звернення: 27.04.2020).